

– Irrelevante gjentakelser

DEBATT: – Responsen gir en følelse av at avsenderen mangler vilje til å lytte til kritikk, skriver filosofiprofessor Einar Bøhn i sitt svar til Norges forskningsråd.

Av Einar Duenger Bøhn, professor i filosofi ved Universitetet i Agder

I mitt [tidligere innlegg](#) her i Salongen om forskningsfinansiering av humaniora gir jeg en situasjonsbeskrivelse, samt et forslag til det jeg mener er en mer konstruktiv finansieringsmodell. Jeg fikk overveldende mye respons fra andre humanister, men også samfunnsvitere. All responsen (bortsett fra én) var positiv, spesielt til situasjonsbeskrivelsen. Responsen fra Norges forskningsråd (NFR) derimot var et skrekkeksempel på byråkratisk tomprat.

LES BØHNS KRITIKK: [Om humanistisk forskningsfinansiering](#)

Presset til konkurranse

Avdelingsdirektør i NFR Christen Krogh [svarte på mitt innlegg her i Salongen](#) med å påpeke at NFR sine eksterne midler til humaniora står for bare 11-12 prosent av den samlede FoU-kostnadene (forkortelse for Forskning og Utvikling, red. anm.) til humaniora. Men det er selvfølgelig helt irrelevant, da de 11-12 prosentene er de pengene vi humanister blir bedt om å konkurrere om i vår forskningstid, som jo er det jeg skriver bør omstruktureres.

For en byråkrat kan 11-12 prosent se lite ut, men for oss forskere som blir presset til å konkurrere om nettopp de 11-12 prosentene i vår forskningstid, uten noen andre eksterne nasjonale kilder til finansiering, oppleves det helt annerledes. For det er de eksterne midlene som kan lettest få miljøer til å blomstre.

LES FORSKNINGSRÅDETS SVAR: [Forskningsrådet og humaniora](#)

Ingen mistillit til forskerkollegaer

Krogh hevder også at jeg uttrykker en dyp mistillit til mine merittede forskerkollegaer når jeg hevder at søknadene ofte ikke evalueres av reelle eksperter på området. Men jeg uttrykker ikke mistillit til mine forskerkollegaer som forskere, jeg uttrykker mistillit til måten NFR legger opp til søknadsevaluering på. Alle med minimum av kjennskap til forskning vet at det er helt ukontroversielt at merittede forskere innen et fag ikke automatisk er reelle eksperter på alt innen sitt fag. Tiden når en historiker, litteraturviter eller filosof var ekspert på alt innen sitt fag, er for lengst forbi. Jeg er for eksempel en merittet forsker innen filosofi, men jeg er på ingen måte en ekspert på for eksempel Wittgenstein. Jeg er faktisk skeptisk til mye Wittgenstein-forskning, noe som sikkert skyldes at jeg ikke er noen ekspert på området. Jeg bør derfor ikke settes til å evaluere

søknader om støtte til forskning på Wittgenstein. Hvis noen hevder at jeg ikke er en reell ekspert på Wittgenstein uttrykker de på ingen måte en mistillit til meg som merittert forsker, de uttrykker bare en mistillit til meg som ekspert på Wittgenstein, som jo er helt berettiget.

Det kan innvendes at alle meritterte forskere er i stand til, eller i hvert fall bør være i stand til å evaluere en søknad innen sitt fag, selv om det ikke er innenfor deres eget spesialområde. Men nettopp mangelen på ekspertkunnskap i mer og mer ekspertpreget fagområder, ofte kombinert med faglige fordommer, gjør at det ofte ikke er noen god idé. Og uansett, la oss i hvert fall ikke kalle det en reell ekspertvurdering.

"Relevante fagfelt"

Jeg merker meg at Krogh skriver at søknaden først vurderes av et "fagpanel som består av meritterte forskere innenfor relevante fagfelt for søknaden som skal vurderes." Jeg tar dette som en innrømmelse av at ekspertvurderingen i realiteten ikke alltid er en ekspertvurdering, men en vurdering gjort av meritterte forskere som jobber innen relevante fagfelt. For hva menes med relevante fagfelt? Og hvem avgjør hva som er relevante fagfelt? Problemet er at det er veldig mange relevante fagfelt til ethvert fag. Å være merittert forsker innen et relevant fagfelt til en søknad er på ingen måte det samme som å være en ekspert på det søknaden handler om. Å si det høyt er på ingen måte å uttrykke en mistillit til de meritterte forskerne som forskere, men det er å uttrykke en mistillit til en påstand om at de gir en ekspertvurdering.

Merk at jeg kommer ikke med påstanden om at NFR ikke sender søknadene til en reell ekspertgruppe ut av det blå. Alle som søker får vite hvem som sitter i den såkalte ekspertgruppen for søknaden sin. Det er ikke veldig vanskelig å sjekke om de er eksperter på området du søker om støtte til, eller om de er eksperter på et relevant fag eller fagområde.

Byråkratisk tomprat

I forhold til mitt konstruktive forslag til hvordan NFR sine penger til humaniora bør omfordeles har Krogh ingenting å si utenom å insistere på at de prosjektene som får midler fra NFR er gode prosjekter, med gode ledere. Men det er helt irrelevant å gjenta det i det uendelige i forhold til mitt innlegg, da jeg ikke hevdet at de prosjektene NFR støtter aldri er gode, eller har gode ledere. Det både håper og regner jeg med de er og har. Jeg hevdet derimot at NFR ikke har en optimal kvalitetssikring, og at forskningskvalitet alene ikke er tilstrekkelig for å få midler fra NFR. Det står jeg fast på. Og ingenting Krogh skriver i sitt svar tilsier at jeg tar feil. Faktisk er ingenting av det Krogh skriver i sitt svar en gang relevant for det jeg hevder i mitt innlegg.

Krogh sitt svar berører ikke mine hovedpoenger i det hele tatt. Så vidt jeg kan se er det heller et eksempel på byråkratisk tomprat.

Administrerende direktør Arvid Hallén kommenterer også mitt innlegg i et [intervju i Morgenbladet](#).

Han hevder at min situasjonsbeskrivelse treffer svært dårlig, uten at han sier hva det er som ikke treffer. Han insisterer bare, som Krogh, på at jeg uttrykker mistillit til mine meritterte forskerkollegaer, og at kvalitet er viktig når NFR velger ut prosjekter. Men å gjenta noe irrelevant flere ganger gjør det ikke mer relevant, for ikke å si mer sant. Det gjør det bare irriterende, og gir en følelse av at avsenderen mangler vilje til å lytte til kritikk.

Psykologisering

Verken Krogh eller Hallén ser ut til å være villig til å lytte og prøve å forstå og ta inn over seg kritikken som kommer fra humanister og samfunnsvitere. På spørsmål om hvor min kritikk kommer fra har Hallén heller en psykologisk forklaring på hvorfor jeg skrev det jeg skrev. Han mener det er fordi jeg er skuffet over mange avslag fra NFR! Vi kan altså avfeie all min kritikk og hele mitt konstruktive forslag til hvordan humaniora bør finansieres på grunnlag av at jeg nok er skuffet over mange avslag fra NFR. Å, hellige NFR! Hadde jeg bare vært verdig dine penger...

Hvordan Hallén mener å ha innsikt i min psykologi aner jeg ikke. Jeg har så vidt jeg vet aldri møtt han. Jeg velger uansett å ikke synke så lavt at jeg i mitt svar psykologiserer hvorfor Hallén, en meget godt betalt sjefsbyråkrat i NFR, hevder det han hevder. Men jeg kan informere om at jeg faktisk ikke går rundt og er skuffet over mange avslag fra NFR. Jeg har faktisk kun søkt NFR tre ganger, og bare to ganger på såkalte frie humanioramidler; én gang for mange år siden, og én gang i fjor. Jeg skrev faktisk også ned kritikken min før jeg fikk avslag på min søknad hos NFR i høst. Etter at jeg fikk avslag, og leste begrunnelsen, ble jeg desto mer overbevist om at det var viktig få den på trykk. Alle historiene jeg har hørt fra andre humanister og samfunnsvitere så ut til å stemme.

Uansett, alle gangene jeg har søkt har vært demotiverende forsøk som følge av alle føringene NFR legger i hva som skal og ikke skal med i søknadene. Det er føringene som ikke har noe med forskningskvalitet å gjøre, og som presser forskningsprosjektet mot planforskning, uansett om Krogh og andre sier gjentatte ganger at det er frie midler. Det kalles frie midler, men føringene gjør det mindre fritt. Som grunnforsker blir man rett og slett oppgitt av å søke NFR. Jeg er i hvert fall ikke villig til å justere min forskning deretter. I NFR sin evaluering scoret jeg høyt på forskerkompetanse, inkludert oppnådde resultater, men ikke så høyt på alle de andre føringene NFR legger til grunn. Den såkalte ekspertuttalelsen var bare noen stikkord som i den grad de ga mening viste store faglige mangler på det relevante området. Så jeg kan bare konkludere at min egen meritterte ekspertkompetanse og oppnådde resultater derfor ikke er tilstrekkelig for å få midler fra NFR, men at en mer generell merittert forskerkompetanse tydeligvis er tilstrekkelig for å evaluere om prosjektet bør få midler. Min historie er på dette punktet heller ikke unik. Det bekreftes av samtaler jeg har med kollegaer, samt i all responsen jeg fikk på mitt opprinnelige innlegg.

Logisk uholdbart

Som en som underviser i logikk hver høst klarer jeg ikke annet enn å informere Hallén om at

sannhetsgehalten i en påstand er en ting, og den psykologiske tilstanden til han som uttrykker påstanden er noe helt annet. Selv en gal forsker kan uttrykke noe sant.

Å avvise kritikk på grunnlag av avsenderens psykologi er derfor både dialektisk og logisk uholdbart. Man bør ikke synke så lavt. Mine logikkstudenter stryker hvis de holder på slikt. Det minsker ikke akkurat mistilliten min til NFR at dets administrerende direktør spekulerer i psykologien til kritikeren heller enn innholdet i kritikken, og slik ville strøket i innføring i logikk.

For det det er verdt, jeg skrev det jeg skrev fordi jeg er provosert av NFR sin arrogante ovenfra-og-ned holdning, samt totale mangel på forståelse for humanistisk grunnforskning. Jeg foreslår at Krogh, Hallén og andre byråkrater i NFR i stedet for å gjenta irrelevante påstander i det uendelige, og psykologisk analysere kritikerne sine, forsøker å lytte til de som faktisk forsker, og forsøker å forstå deres situasjon, og hva som er best for den humanistiske grunnforskningens skyld, heller enn å føle at de må forsvare status quo samme hva. For la oss ikke glemme kjernen av problemet: Det legges i dag opp til at vi skal bruke masse forskningsressurser, både tid, energi, penger og administrasjon, på søknader om forskningsmidler mens det i stedet burde brukes på forskning. Selv om detaljer i min kritikk av NFR skulle vise seg å være feil, er det det problemet mitt konstruktive forslag er ment å løse.

Hva med å ta det problemet alvorlig? NFR må som kjent i nær fremtid kutte i byråkratiske utgifter. Det konstruktive forslaget i mitt tidligere innlegg gir muligheter for å gjøre det uten at kvalitetssikringen på forskningen blir skadelidende. Tvert i mot, pengene ville da bare følge de forskerne som allerede er kvalitetssikret av reelle eksperter innen sine egne forskningsområder. Det hadde vært noe det: å gi fra seg den politiske kontrollen og la humanistene forske på egne premisser til mye lavere byråkratiske kostnader! Det hadde forresten også vært en måte for NFR å ikke lenger uttrykke så stor mistillit til meritterte humanistiske forskere som de gjør i dag.

MER DEBATT: [En mangelfull historie](#) • [Hvem trenger hvem?](#)